

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет Фінансів

Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота
з економічної теорії

на тему :

«Аналіз взаємозв'язку споживчої поведінки та якості життя у ринковій економіці»

Студентки 2 курсу Ф-22 групи

Бойко Д.Р

Науковий керівник :

канд. екон.наук, викладач,

Вірковська А. А

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

План

Вступ

1. Теоретичні основи споживчої поведінки
2. Вплив рівня життя на споживчу поведінку в неусталених економічних системах
3. Пріоритетні напрями інституційних реформ як основа для покращення якості життя

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

Вступ.....	5
1. Теоретичні основи споживчої поведінки.....	7
2. Вплив рівня життя на споживчу поведінку в неусталених економічних системах	13
3. Пріоритетні напрями інституційних реформ як основа для покращення якості життя.....	20
Висновки.....	24
Список використаної літератури.....	26

Вступ

Актуальність теми. Кожного дня ,ми як споживачі, зустрічаємось із проблемою вибору. І як правило,ми вибираємо лише те, у чому є найбільша потреба. Потреба – відчуття незадоволення,яке людина бажає задовольнити. Потреби кожного індивіда є абсолютно різними.З-понад безлічі запропонованих товарів чи послуг ,споживач надає перевагу тому наборі економічних благ, який принесе йому найбільшу корисність. Отже, споживчі переваги – це ті варіанти товарів і послуг,які здатні найкраще задовольнити його потреби. На вибір споживача впливають різні чинники: доходи які ми отримуємо, ціна товару та уподобання, смаки. Значну роль відіграє також якість життя. З сучасного економічного словника це поняття трактується так : «якість життя – це узагальнююча соціально-економічна категорія, яка включає в себе не тільки рівень споживання матеріальних благ і послуг (рівень життя), але і задоволення духовних потреб, здоров'я, тривалість життя, умови середовища, що оточує людину, морально - психологічний клімат, душевний комфорт». Виробники товарів і послуг мають постійно досліджувати ринок,щоб працювати для себе з вигодою та не бути в збитку через нереалізовані товари і послуги. Тому для цього потрібно аналізувати ринок товарів і послуг : який товар вибере споживач, в якій кількості він може його купити, враховуючи обмежений бюджет та дохід споживача.

Закономірності, які пов'язані із споживчою поведінкою та якістю життя населення знайшли своє відображення у працях Ернеста Енгеля та Роберта Гіффена. Серед сучасних вчених цю проблематику вивчали: Р.І.Буряк, О.В. Євтушевська, С.В.Ткачук, Н. Н.Завидівська,А. В.Черкасов,О.В.Боков та інші. Більшість вчених розглядали вплив якості життя на соціальну сферу,тому існує необхідність більш детально вивчити вплив на економічну сферу.

Об'єктом дослідження є проблема вивчення якості життя населення як економічної категорії.

Предметом дослідження є механізм взаємозв'язку споживчої поведінки та якості життя у ринковій економіці.

Метою курсової роботи є теоретичне обґрунтування сутності споживчої поведінки, аналіз взаємозв'язку споживчої поведінки та якості життя у ринковій економіці, розробка найбільш ефективних методів покращення якості життя

Відповідно до поставленої мети визначено основні **завдання** курсової роботи:

- Розкрити сутність споживчої поведінки, розглянути ординаліську та кардинальську теорію поведінки споживача.
- Визначити вплив рівня життя на споживчу поведінку в неусталених економічних системах.
- Визначити пріоритетні напрями інституційних реформ для покращення якості життя.

Під час вирішення поставлених завдань використовувалися **методи**: аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох питань, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 21 сторінка.

1. Теоретичні основи споживчої поведінки

Споживання - дії людей із використанням матеріальних і духовних благ для задоволення своїх потреб. Отже потреба – необхідність для людини таких умов, які забезпечують їй існування та самозадоволення. Г. Мюррей пропонує різні варіанти класифікації потреб, серед яких є поділ потреб на первинні і вторинні, а також на такі, про які споживач вже усвідомив, і на позасвідомі, приховані потреби. Більшість маркетологів вважають первинні потреби фізіологічними, а вторинні – духовними або соціальними[1,с.8]. Також існують трудові, статусні ,колективні та індивідуальні потреби. Свої потреби споживач задовольняє за допомогою тих товарів і послуг,що принесуть йому максимальну корисність.

Існує кардиналістська та ординалістська теорія поведінки споживача.

Кардиналістська теорія базується на тому, що споживач може кількісно виміряти міру свого задоволення. Основними чинниками, які впливають на вибір споживача є ціна товару та обсяги доходів. Тобто, споживач прагне використати так свій бюджет, щоб максимально задовольнити свої потреби і отримати найбільшу корисність. Цю залежність представляє функція корисності [2,с.29].

Функція корисності – графік, що відображає співвідношення між кількістю товарів і послуг, які споживач придбає та рівнем задоволення, яке буде отримане при цьому. $U = f(Q_x, Q_y)$, де U - рівень корисності та Q_x, Q_y кількості товарів X і Y.

На рисунку 1.1 зображено графік кривої загальної корисності.

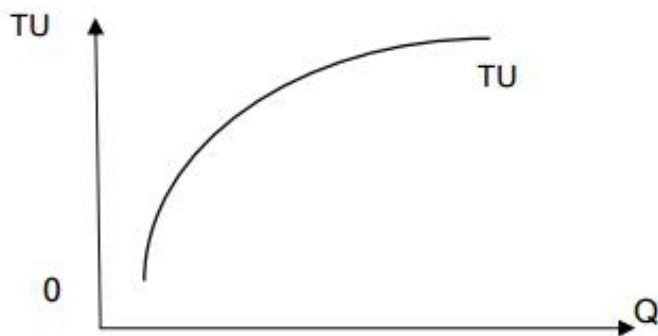

Рисунок 1.1 Крива загальної корисності

Ця крива має додатній нахил, адже із збільшенням кількості споживання певного блага, загальна корисність зростає. Гранична корисність MU_1 блага Q_1 – зміна кількості загальної корисності набору товарів у разі зміни кількості цього блага на одиницю [3, с.23]. На рисунку 1.2 показано криву граничної корисності.

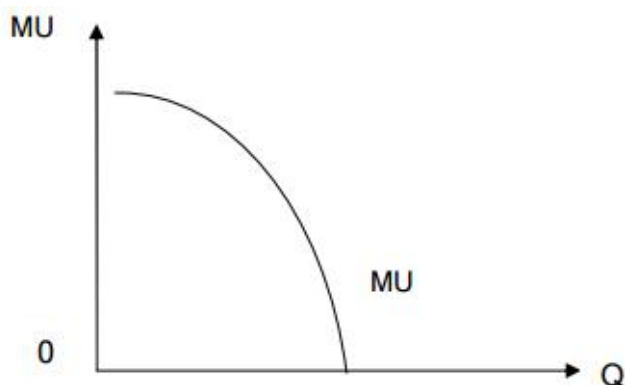

Рисунок 1.2 Крива граничної корисності

На відміну від кривої загальної корисності, ця крива має від’ємний характер, адже споживання все більшої кількості товарів призведе до зменшення корисності.

Закон спадаючої граничної корисності (англ. law of diminishing marginal utility) – відповідно до якого корисність кожної нової одиниці спожитого товару чи послуги зменшується внаслідок насичення потреб [4, с.96].

Для досягнення ситуації рівноваги споживача використовується принцип спадної граничної корисності. Із цього закону випливає твердження другого закону Госсена, а саме: «максимізувати корисність можна у випадку, коли

остання витрачена грошова одиниця на придбання будь якого товару приносить однакову міру задоволення (корисність)». Раціональний споживач в межах обмеженого свого бюджету буде здійснювати так свої покупки, щоб кожен придбаний товар приніс йому однакову граничну корисність пропорційну ціні того товару. Лише за цих умов, споживач отримає максимальне задоволення:

$$\frac{MU_x}{MU_y} = \frac{P_x}{P_y}$$

Ось цей принцип є правилом максимізації корисності, тобто умова рівноваги споживача.

Якщо споживач нездатний кількісно виміряти міру свого задоволення, то у цьому випадку використовується ординалістська теорія поведінки споживача. Ця теорія ставить перед собою завдання – визначити такий набір двох благ, який дозволив би споживачу отримати максимум корисності від споживання цього набору за обмежений період часу. Ця теорія містить такі припущення: практично усі товари є бажаними; споживач завжди надає перевагу над більшою кількістю товарів ніж над меншою; у задоволенні своїх потреб споживачі є незалежними один від одного.

Вихідним поняттям порядкової (ординалістської) теорії є гранична норма заміщення (MRS). Кількість блага Q_2 , від якої споживач готовий відмовитись в обмін на додаткову одиницю блага Q_1 при незмінному загальному рівні корисності, називається граничною нормою заміщення благ [3,с26]. Граничний рівень заміщення вимірює бажання споживача замінити один товар на інший.

Важливе місце в ординалістській теорії займають криві байдужості, адже за їх допомогою визначається попит окремого споживача, визначається реакція індивіда на зміну ціни товару. Крива байдужості для певного споживача — це всі ті комбінації товарів, які забезпечують однаковий рівень задоволення. Між наборами товарів N_1, N_2, N_3 та N_4 споживач не вбачає ніякої різниці (рис.1.3).

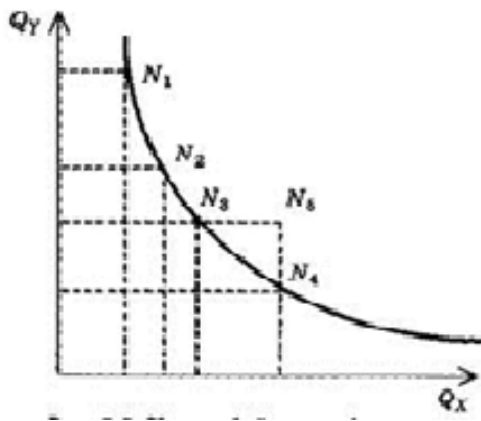

Рисунок 1.3 Крива байдужості

Набір товарів, що відповідає координатам точки N5, забезпечує рівень задоволення споживача більший, ніж будь-який набір, що належить кривій байдужості. Однак можна знайти інші набори, що мають таку саму корисність, як і набір у точці N5. Тому через будь-яку точку, що відповідає певному набору товарів, можна провести криву байдужості. Ці криві утворюють карту кривих байдужості (рис. 1.4)[5,с25].

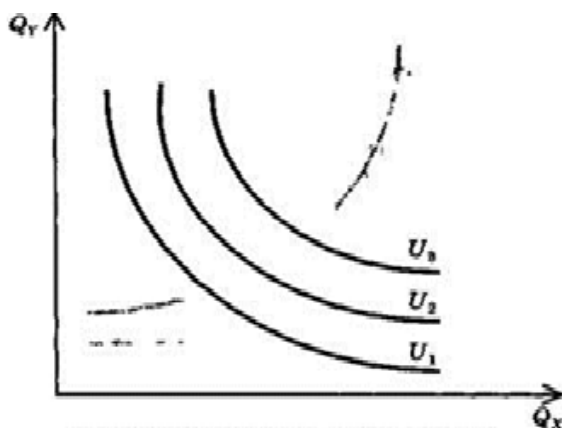

Рисунок 1.4 Карта кривих байдужості

Однією з важливих властивостей кривих байдужості є те, що вони мають форму випуклу до початку координат, тобто споживач замінює одне благо на інше. При цьому він знаходиться на одній і тій самій кривій байдужості і отримує однакове задоволення. Це пов'язано з поняттям граничної норми заміщення ($MRS_{xy} = MU_x / MU_y$). Гранична норма заміщення завжди є від'ємною величиною, адже показує відмову від певної кількості одного із товарів.

На споживчу поведінку здійснює вплив бюджет, який є у наявності у споживача. Бюджетна лінія - лінія (крива), точки якої відповідають комбінації гранично можливої кількості товарів в наборі, які можуть бути куплені виходячи з обмеженого бюджету покупця [6]. Бюджетна лінія – множина наборів, які коштують точно R : $P_1Q_1 + P_2Q_2 = R$ [3,с29] (рис.1.5).

Рисунок 1.5 Бюджетна лінія

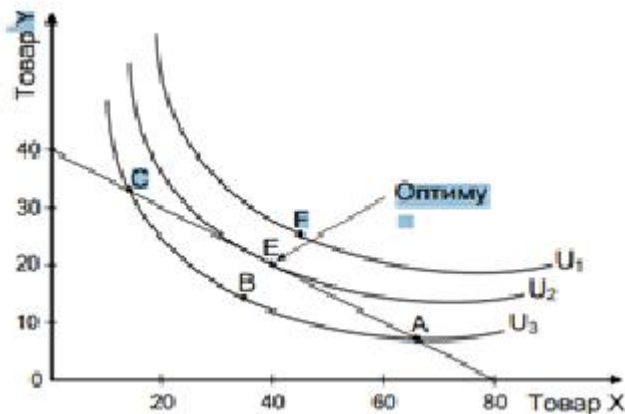

Рисунок 1.6 Споживча рівновага

Точка дотику кривої байдужості U_2 і лінії бюджетного обмеження відповідає стану споживчої рівноваги (рис. 1.6.) [2,с58]. З рисунка ми бачимо що дохід перетинає криву байдужості в двох точках, тобто за умови максимізації можна придбати два цих товари але рівень корисності буде найнижчим із можливих варіантів. Правило максимізації корисності: користь максимізується вибором такого кошика в межах бюджетного обмеження для якого відношення

граничної корисності останніх одиниць кожного виду благ до їхніх цін однаковий для всіх благ.

2. Вплив рівня життя на споживчу поведінку в неусталених економічних системах

Зростання потреб людини стимулювало соціально-економічний розвиток суспільства, і, відповідно, зумовило підвищення вимог щодо якості продукції (послуг) та якості життя. А прагнення задовольнити зростаючі потреби споживачів є спонукальним мотивом удосконалення економічної діяльності та еволюційного розвитку соціально-економічних систем. Тобто, можна відмітити, що категорія «якість» еволюціонувала саме в тісному взаємозв'язку з соціально-економічним розвитком суспільства. [10,с.11]

Рівень життя – це соціально-економічна категорія, яка відображає ступінь розвитку і задоволення фізичних, духовних і соціальних потреб населення, а також умови в суспільстві для їхнього розвитку і задоволення.

Згідно з рекомендаціями МОП рівень життя відображають такі показники: обсяг фонду споживання на душу населення, реальні доходи, тривалість життя, освіта; обсяг споживання важливих продуктів у натуральному виразі, забезпеченість житлом, комунальними і соціальними послугами, транспортом і зв'язком; охорона здоров'я, соціальне забезпечення [7,с.144].

Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) складається комбінований показник, який характеризує якість життя людини в країнах та регіонах світу, так званий індекс розвитку людського потенціалу (Human Development Index, HDI). Цей показник розподіляє країни на чотири рівні розвитку та містить індекс тривалості життя, освіти та доходів населення. [12,с.88]

В Україні для оцінки рівня життя використовуються такі показники:

- Найвищий дохід, який є у населення;
- Середньомісячна номінальна заробітна плата
- Середньомісячна реальна заробітна плата
- Середній розмір пенсії
- Величина прожиткового мінімуму

- Кінцеве споживання на 1 людину
- Нерівність у доходах, та інші показники.

Найвагоміше місце серед показників ,які найбільше впливають на рівень життя займає мінімальна заробітна плата. Важливим є теж прожитковий мінімум,адже на його основі встановлюється розмір мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії за віком,визначається розмір соціальної допомоги, допомоги у зв'язку із безробіттям,визначається розмір інших соціальних виплат.

Рівень життя домогосподарства характеризується системою показників, серед яких найважливішими є доходи і ресурси, з одного боку, і витрати домогосподарства – з іншого. Проте за основу дослідження рівня життя домогосподарств прийнято приймати показники щомісячного середнього споживання сімей на душу як більш реальні порівняно з показниками сукупних доходів, які респонденти схильні занижувати, і показники грошових витрат, що в сучасних умовах не повністю відображають рівень споживання населення України. [15,с.11]

Рівень доходів виступає важливим показником добробуту суспільства. Він визначає рівень платоспроможного попиту і соціальні можливості населення .

Умовно споживачів можна поділити на осіб з низьким, середнім і високим рівнями доходів. Так незаможні люди часто поведуться значно раціональніше та виваженіше, ніж більш забезпечені покупці. Вони обдумують кожну покупку, порівнюють ціни на товари та послуги. Для них майже не характерне імпульсивне споживання. Купівля чогось, що не стосується задоволення базових потреб, сприймається як невелика розрада. Основним критерієм вибору продукції найчастіше виступає ціна, рідше якість товару чи послуги. Споживачі з середнім рівнем доходів звертають більше уваги на якість продукції, торговельну марку, дизайн товарів. Подекуди дозволяють собі нераціональні дії, наслідують моду еліт. Для них також характерне статусне споживання, причому подекуди вони прагнуть володіти речами, які явно відповідають статусу більш заможних, ніж вони осіб. Представники середнього класу також схильні до заощаджень, вони можуть демонструвати раціональну поведінку, яка визначається песимістичними

чи оптимістичними очікуваннями щодо майбутнього, їхнім характером та іншими обставинами. Особи з високим рівнем доходів є найбільш яскравими представниками статусного споживання. Їхня поведінка на ринку зумовлена більшою мірою психологічними особливостями. Залежність таких споживачів від думки їхнього оточення є значно вищою, ніж в інших класах, тому споживання повинне підкреслювати успішність, суспільне становище, перемогу над конкурентами, значимість особистості. Для таких покупців велике значення має не лише престижність товару чи послуги, але й місце купівлі та ціна. Причому ці споживачі часто не підпадають під дію закону попиту, оскільки шукають продукцію за вищою, а не за нижчою ціною для демонстрації власних можливостей. [8,с.24]

Заможні громадяни формують так звану престижну модель споживання, яка інтенсивно пропагується засобами масової інформації. А менш заможні громадяни потрапляють у психологічну пастку комплексу меншовартості й вихід із неї вбачають у копіюванні споживчої поведінки багатіїв. [13,с.29]

У таблиці 2.1 ми можемо спостерігати залежність обсягу споживання від доходу споживача.

Таблиця 2.1

Залежність обсягу споживання при збільшенні доходів

Залежність обсягу споживання під час збільшення доходів		
Особи з високими доходами при збільшенні доходів: поточне споживання скорочуватиметься, а заощадження та споживання зростатимуть у майбутньому	Особи з середнім доходом - будуть все більше споживати нормальних товарів, при цьому скоротиться споживання неякісних .	У осіб з низьким доходом - збільшиться споживання нормальних товарів.

Із даної таблиці можна зробити такі висновки:

1) споживання нормальних товарів зростатиме при збільшенні доходів споживача ;

2) протилежну ситуацією будемо спостерігати при споживанні неякісних товарів, адже при збільшенні доходів скорочується споживання нижчих товарів;

3) споживання порівняно дешевих товарів, які не мають ефективних замінників не залежатиме від зміни рівня доходу споживача.

Зобразимо графічно залежність обсягу споживання при збільшенні доходів споживача.

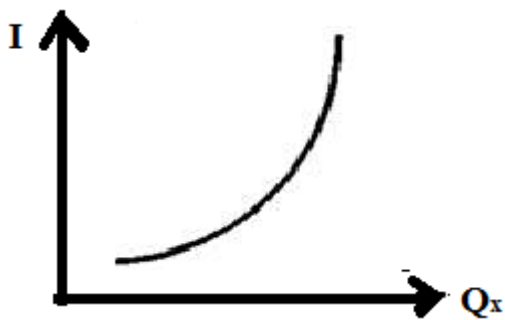

Рисунок 2.1 Споживання нормальних товарів при зростанні доходів

На рисунку 2.1 ми спостерігаємо таку ситуацію: при збільшенні доходу відбувається збільшення споживання товарів. Отже можна сказати що ми спостерігаємо споживання нормальних товарів. Більшість товарів відносяться до категорії нормальних. У міру зростання доходів, населення купує більше високоякісного продовольства, товарів тривалого користування, побутової техніки, автомобілів тощо.

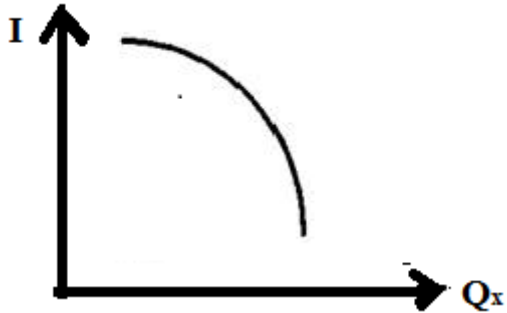

Рисунок 2.2 Споживання неякісних товарів при зростанні доходу

На рисунку 2.2 ми спостерігаємо як змінюється споживання неякісних товарів при збільшенні доходів. Існують окремі види товарів, які купують більше, якщо доходи населення падають. І навпаки, при зростанні доходів споживачі воліють скорочувати покупки або зовсім відмовитися від таких товарів. Так, із зростанням доходів споживачі менше витрачають коштів на ремонт одягу та взуття, воліючи здобувати нові, менше купують дешевих і менш якісних продуктів харчування, уникають старих промислових товарів.

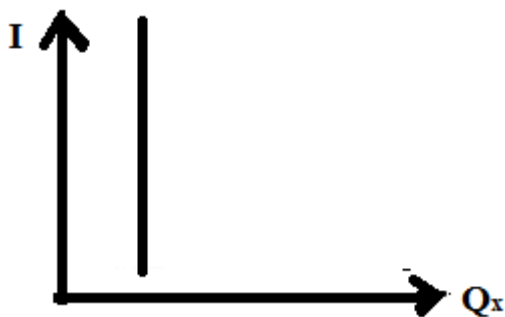

Рисунок 2.3 Споживання нейтральних товарів при збільшенні доходів

З рисунка 2.3 ми можемо зробити висновок, що нейтральні товари – товари споживання яких не залежить від зміни рівня доходу споживача. До цих товарів як правило відносять порівняно дешеві товари, які не мають ефективних заміників. Прикладом таких товарів можуть бути: цукор, сіль, зубна паста та інші товари.

Також велику роль відіграє зміна ціни. Адже при збільшенні ціни товарів і послуг номінальна заробітна плата може зрости або залишитись незмінною, а реальна зарплата як правило завжди зменшується.

Таблиця 2.2

Дія ефектів доходу та заміщення

Ефект	Споживання товарів	
	Нормального	Неякісного
Доходу:		
- зменшення ціни	зростає	зменшується
- зростання ціни	зменшується	зростає
Заміщення:		
- ціна зростає	Зменшується	Зменшується
- ціна спадає	зростає	зростає

Зміна ціни має подвійний вплив на споживчий кошик. З однієї сторони товари стають дешевшими або дорожчими відносно інших, що стимулює зміну структури споживання. Дорожчі блага замінюються дешевшими, та відбувається ефект заміни. З іншої сторони одночасно відбувається зміна реального доходу споживача за незміни номінального: якщо ціна одного з товарів знижується – то вивільняється частина доходу, яка може бути використана для додаткової кількості даного блага або додаткових одиниць інших благ, що є проявом ефекту доходу (таблиця 2.2). Зі зниженням ціни блага ефект заміни обов'язково зумовлює

збільшення споживання. Ефект доходу діє в різних напрямках, залежно від того до якого типу належить товар : нижчі товари, звичайні або товари Гіффена. Так ефект доходу на споживання нижчих товарів має від'ємний характер, адже споживання цих товарів скорочуватиметься із збільшенням величини доходу. Для звичайних товарів має місце закон попиту : із підвищенням ціни попит на них скорочується. Але винятком є товари Гіффена - це певна група товарів, при збільшенні вартості яких не знижується їх споживання. Ці товари частіше бувають не дорогими і не відносяться до предметів розкоші. Оскільки у них немає рівноцінних замінників, то люди не можуть відмовитися від їх споживання.

Важливу роль не тільки в якості життя а в споживанні відіграє рівень освіти. За браку освіти, життєвого досвіду та джерел доступної інформації окремі громадяни зазнають перманентних споживчих збитків. Це трапляється через: 1) невміння вибрати правильний, з точки зору оптимального для їх доходу співвідношення ціна/якість, продовольчий товар; 2) невміння і/або відсутність можливості приготувати їжу; 3) невміння і/або відсутність можливості зберегти продовольчу сировину чи готову їжу; 4) невміння розрахувати обсяг порції для кожного із членів сім'ї; 5) невміння вибрати безпечний, відповідно до вікових і фізіологічних вимог, продукт харчування; 6) ігнорування безпекових та якісних характеристик води, що використовується для приготування їжі, пиття тощо. Фактор (1) зумовлює нездатність правильно розрахувати структуру і календар витрат сімейного бюджету, фактори (2–4) спричиняють псування та надмірну витрату продуктів харчування, фактори (5–6) призводять до харчового отруєння, харчові алергії, порушення обміну речовин, хвороб серцево-судинної системи, органів травлення дітей і дорослих. Дію негативних факторів можна суттєво послабити, якщо розгорнути у країні освітню інформаційну кампанію, метою якої є підвищення рівня гастрономічної культури та споживчої освіти. [13,с.29]

3. Пріоритетні напрями інституційних реформ як основа для покращення якості життя

Протягом останніх років в Україні спостерігається загалом позитивні зрушення загальних доходів населення – збільшення питомої ваги оплати праці, пенсійних виплат, доходів від підприємства, а також зниження частки натуральних доходів і трансфертів у вигляді пільг та субсидій.

ВВП є основним офіційним показником, який визначає добробут населення країни. Основною проблемою України є недостатнє фінансування всіх сфер життя суспільства; розмір мінімальної заробітної плати часто нижчий за прожитковий мінімум. За межею бідності живуть 80 % українців. Україна за рівнем економічного розвитку наближається до африканських країн. Така обмеженість у фінансових ресурсах перешкоджає людському розвитку, адже три чверті українців можуть задовольнити лише свої первинні потреби. [14,с.6]

Таблиця 3.1

Прожитковий мінімум за 2017 р.(відповідно до Держбюджету)

Демографічні групи	3 1.01.2017	3 1.05.2017	3 1.12.2017
На 1 особу (базовий)	1544	1624	1700
Діти до 6 років	1355	1426	1492
Діти від 6 до 18 років	1689	1777	1860
Працездатні особи	1600	1684	1762
Пенсіонери	1247	1312	1373

Величина прожиткового мінімуму має відображати такий мінімальний дохід, гарантований державою, який би давав змогу забезпечувати працівникам

середній рівень життя, нормальні умови для відтворення робочої сили та її розвитку, тобто виконував функції соціального захисту. Так згідно із таблицею 3.1 в Україні ми спостерігаємо низький рівень прожиткового мінімуму. З січня по травень цього року прожитковий мінімум в Україні встановлено на рівні 1544 гривень, в травні його підняли до 1624 гривень. Правда, як визнають у Мінсоцполітики, реальний прожитковий мінімум для українця майже в два рази вище. Тобто встановленої прожитковим мінімум суми не вистачить навіть на самий мінімальний набір товарів і послуг.

Розмір мінімальної заробітної плати встановлений на рівні величини прожиткового мінімуму можна розглядати лише як захист від бідності. Загалом Україна залишається країною з низьким рівнем доходів населення. Споживчий кошик, запропонований урядом, суттєво відстає від реального прожиткового мінімуму пересічного громадянина України. ООН визначив світовий поріг місячного прибутку на особу в розмірі 510 доларів. Це означає, якщо людина отримує менше, то вона живе за межею бідності. Українці в 2015 році 98% від своїх доходів витрачають на харчування, в той час, коли в Європі менше 20% . [14,с.5]

Таблиця 3.2

Розмір мінімальної зарплати в країнах Європи

Мінімальна заробітна плата в :	2017
Україні	109 євро місяць
Болгарія	235 євро місяць
Польща	453 євро місяць
Чехії	407 євро місяць
Франції	1480 євро місяць
Німеччина	1498 євро в місяць

Рівень доходів населення виступає важливим показником якості життя населення, адже за допомогою цього показника визначається не тільки рівень

платоспроможного попиту а й соціальні можливості населення. Згідно із таблицею 3.2 загальний рівень доходів в державі порівняно із іншими країнами Європи залишається край низьким, у першу чергу унаслідок низьких стандартів оплати праці. Тому з метою підвищення рівня життя населення, його соціального захисту, необхідно забезпечити сталий економічний розвиток держави, відновити роль доходів від трудової діяльності працівників, поліпшити ситуацію на ринку праці, підвищити питому вагу оплати праці в структурі грошових доходів через реформування оплати праці, також важливим є захист купівельної спроможності населення від впливу інфляції.

Економічне зростання створює необхідні умови для зниження безробіття та підвищення доходів від трудової діяльності. Поряд з реформуванням системи оплати праці необхідно забезпечити зниження економічної нерівності через запровадження гнучкої податкової політики. Процес стягнення податків пов'язаний із рівнем добробуту конкретних платників податку. Через сплату податків реальні доходи понижуються, але при отриманні від держави суспільних благ та трансфертних платежів реальний добробут покращується.

При отриманні дотацій в основному населення економить свої кошти, і оці зекономлені кошти громадяни як правило витрачають на товари споживчого характеру. Адже держава забезпечуючи населення дотаціями на охорону здоров'я, освіту задовольняє постійні і разові потреби людини. Можна сказати що завдяки дотаціям можна покращити рівень добробуту населення

Особливої важливості набувають заходи щодо підвищення рівня життя населення за рахунок:

- Забезпечення системного підвищення мінімальної заробітної плати, посадового окладу (тарифної ставки) працівника і тарифного розряду Єдиної тарифної сітки, прожиткового мінімуму та рівня забезпечення прожиткового мінімуму;
- Надання соціальної допомоги, включаючи надання пільг, залежно від матеріального становища сім'ї, а також підготовки пропозицій щодо поступової

монетизації пільг на проїзд у транспорті(для цього уряд планує запровадити непрямі методи оцінки матеріального становища громадян);

- Забезпечення нарахування пільг та компенсацій за професійною ознакою відповідним категоріям громадян з урахуванням їх матеріального становища та фінансування їх за рахунок коштів підприємств і установ;

- Збільшення обсягу соціальної допомоги при народженні дитини;

- Вдосконалення фінансово-кредитної, податкової політики;[9,с.183-184]

Якість життя населення й низька якість економічного розвитку країни прямо пропорційні. Економічне зростання розглядається сьогодні як процес, що проявляється в зростанні узагальнюючих показників макроекономіки й у трансформації структур суспільства в соціально-економічному плані. ХХ століття довело, що світовими лідерами в економіці стають країни, у яких система освіти, охорони здоров'я, культури доступна для всього населення, незалежно від рівня доходів і місця проживання.[11,с.45]

Для переходу вітчизняної економіки на якісно новий рівень розвитку та підвищення міжнародної конкурентоспроможності необхідно розробити дієву систему державного управління (концепції, стратегії розвитку, програми, механізми тощо), спрямовану на реалізацію політики перерозподілу ресурсів на користь інноваційного розвитку шляхом підтримки наукоємних галузей, формування попиту на інтелектуальну продукцію, впровадження прогресивних нововведень. Високий рівень технологічної готовності міг би стати підґрунтям для підвищення конкурентоспроможності українських компаній на зовнішніх ринках, а впровадження передових інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності урядових структур дозволило значно підвищити оцінку країни в рейтингах у позиції ефективності роботи державних інституцій. [12,с.88]

Висновки

В першому розділі роботи було проаналізовано теоретичні питання дослідження споживчої поведінки, що дало змогу розширити свої знання про споживчу поведінку. Споживча поведінка – це насамперед вибір споживачем тих благ, при яких він отримав би найбільше задоволення при цьому витративши мінімум коштів. На споживчу поведінку впливають різні фактори серед яких основними є ціна товару, дохід споживача та смаки, уподобання споживачів. Згідно із кардиналіською теорією раціональний споживач в межах обмеженого свого бюджету так буде здійснювати покупки, щоб кожен придбаний товар приніс йому однакову граничну корисність пропорційну ціні цього товару. Ординаліська теорія поведінки споживача ставить перед собою таке завдання: визначити такий набір двох благ який дозволив би споживачу отримати максимум корисності від споживання цього набору за обмежений період часу, при цьому споживач надає перевагу над більшість кількостей товарів понад меншою.

У другій главі даної роботи ми розглянули як впливає якість життя на поведінку споживача. Рівень доходів виступає важливим показником добробуту суспільства, адже він визначає рівень платоспроможного попиту і соціальні можливості населення. Умовно споживачів можна поділити на осіб з низьким, середнім і високим рівнями доходів. Основним критерієм вибору продукції найчастіше виступає ціна, рідше якість товару чи послуги. Споживачі з середнім рівнем доходів звертають більше уваги на якість продукції, торговельну марку, дизайн товарів. Споживачі з низьким доходом порівнюють ціни товарів і обирають оптимальніший для них варіант. Споживачі з високим доходом не зважають увагу на подорожчання ціни, адже для них вона є неважливою. Для цих споживачів є більш важливим престиж товарів.

Також на поведінку споживача впливає зміна ціни. Адже при збільшенні ціни товарів і послуг номінальна заробітна плата може зрости або залишитись незмінною, а реальна зарплата як правило завжди зменшується.

В третьому розділі даної курсової роботи були описані заходи по вдосконаленню якості життя населення. Загальний рівень доходів в державі є досить низьким, у першу чергу унаслідок низьких стандартів оплати праці. Тому для того щоб підвищити рівень життя населення, необхідно забезпечити сталий економічний розвиток держави, поліпшити ситуацію на ринку праці, підвищити провести реформування оплати праці щоб не було великої диференціації доходів, також важливим є захист купівельної спроможності населення від впливу інфляції. Важливим для переходу вітчизняної економіки на новий рівень розвитку та підвищення міжнародної конкурентоспроможності є розробка дієвої системи державного управління яка була б спрямована на реалізацію політики перерозподілу ресурсів на користь інноваційного розвитку.

Список використаної літератури

1. Ткачук С.В. Теоретичні та практичні підходи до розуміння та класифікації споживчих потреб [Текст] / С. В. Ткачук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 5. – С. 7-12.
2. Мікроекономіка: консп. лекц. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 357 с.
3. Мікроекономіка: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Н.О. Гончарова, А.І. Ігнатюк, Н.А. Малиш, Т.М. Тігова – К. МАУП, 2005-304с.
4. Економічний словник: підруч. / Й. С. Завадський, Т. В. Осовська, О. О. Юшкевич; за ред. Й. С. Завадський.- Київ: Кондор, 2006.-355с.
5. Задоя А.О. Мікроекономіка: Курс лекцій та вправи: Навч. посіб. - 4-те вид., стер. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2005. - 211 с.
6. Словник економічних термінів: [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://www.ekonomiks.net.ua>
7. Економіка праці та соціально-трудова відносина : навч.-метод. посіб. / [О.П. Дяків, В.М. Островерхов, Н.М. Слівінська, С.А. Прохоровська]; за ред. Є.С. Качана. – вид. 2-е перероб. і доп.- Тернопіль: ТНЕУ, 2013.-284с.
8. Євтушевська, О. В. Особливості поведінки споживачів на ринку в сучасних умовах [Текст] / О.В. Євтушевська // Інвестиції : практика та досвід. – 2016. – № 20. – С. 22-24.
9. Гордей, О.Д. Підвищення рівня життя населення за рахунок реалізації програм економічного і соціального розвитку [Текст] // Формування ринкових відносин в Україні №1(128) / 2012 –с.182-185
10. Буряк, Р. І. Вплив категорії «якість» на соціально-економічний розвиток

- суспільства [Текст] / Р.І. Буряк // Інноваційна економіка. – 2015. – № 3. – С. 9-17.
11. Якість життя населення регіону: аналіз, прогнозування, соціальна політика
Монографія / МОНМС України. Одеський нац. економічний унів-тет. – Одеса,
2012. – 316 с.
12. Економічний аналіз: зб. наук.праць / Тернопільський національний
економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль:
Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного
економічного університету “Економічна думка”, 2015. – Том 19. – № 1. – 248
с.
13. Поведінка споживача як чинник продовольчої безпеки домогосподарства
[Електронний ресурс] / Р. П. Мудрак // Економічний часопис-XXI. - 2014. - №
3-4(1). - С. 27-30.
14. Алімова С.Л. Аналіз впливувалового внутрішнього продукту на
рівень людського розвитку в Україні [Текст] // Вісник КНЕУ ім. Т.Шевченка
1 (5)2016 – с.5-9
15. Шляхи підвищення рівня життя сільського населення в Україні [Текст] / за
редакцією Романа Шмідта // . - Київ, 2003. - с.1-39.
16. Закон України від 21 грудня 2016 року № 1801-VIII «Про Державний
бюджет України на 2017 рік»
17. Мінімальна зарплата в ЄС: від 235 євро в Болгарії до 1999 євро у
Люксембурзі [Електронний ресурс]. - Режим
доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2017/02/12/7135158/> ;

